

АНТИКОРУПЦИОНЕН ПЛАН В СИСТЕМАТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА (2016 – 2020 г.)

Работен план

Възложител:

Министерство на образованието и науката

Изпълнител:

Витоша Рисърч ЕООД (Център за изследване на демокрацията)

София

30 август 2016 г.

Съдържание

I. Въведение	3
II. Проблемни области и препоръки за преодоляването им към Министерството на образованието и науката, НИО, РУО и др. ВРБ.....	9
III. Функционални области на корупционен натиск – препоръки	36

I. Въведение

Настоящият антикорупционен план е разработен на основата на опита на Центъра за изследване на демокрацията в областта на оценката на антикорупционни политики и мерки, както и на базата на предоставената от Министерството на образованието и науката (МОН) и Инспектората към МОН информация за дейността на Министерството в областта на противодействието на корупцията. Структурата на мерките, предложени в плана, се основава на идентифицираните от Инспектората рискови зони в областите на предучилищното образование, средното образование, висшето образование и науката, администрацията на МОН и второстепенните разпоредители с бюджет (ВРБ). В допълнение са предвидени и мерки в области, които функционално се контролират от МОН.

Разработеният план отчита мерките в приетата от правителството Стратегия за противодействие на корупцията¹. По-конкретно става дума за мерките по приоритет 2 (Противодействие на корупцията по високите етажи на властта) и приоритет 5 (Освобождаване на гражданите от „дребната“ корупция).

Една от основните препоръки при изпълнението на антикорупционния план в Министерството е въвеждането на ясна и систематично прилагана система за оценка на уязвимите на корупция зони в областите на действие на МОН, която да даде възможност да се проследи степента на рисковост на определени дейности и функции, а така също и да се оцени постиганият с мерките, предвидени в антикорупционния план, ефект. Липсата на подобен ефект бе следвало да води до преразглеждане на антикорупционния план (като цяло или на отделни негови части).

В тесния смисъл, корупцията съдържа два основни аспекта: **Нарушаване** на определени норми и правила, които би следвало да бъдат спазвани във връзка с извършването на дадена дейност. **Облага** за служителя, осъществяващ дейността. В този контекст като антикорупционни мерки и политики се определят всички процедури и действия, които дават възможност да се контролира спазването на нормативно установените правила (закони, правилници и други нормативни актове) и/или форми на процедури на контрол, както и които установяват (или не допускат) различни форми на облагодетелстване на служители. От друга страна, нарушенията на правилата не винаги се дължат на користни подбуди, а са резултат на некомпетентност, неинформираност или липса на мотивация. Тази особеност на свой ред създава интерес користните нарушения да се представят като административна дисфункция (ниска компетентност, мудност, прекалено много задължения, ниско заплащане и др.). Структурата и дефинициите на корупционните практики са описани по-подробно в Приложение 1.

Ако антикорупционните политики са принципи на организация на работата в административните системи на държавното управление, които създават максимални затруднения да се реализират корупционни отношения, то антикорупционните мерки са система от правила и дейности, които следят рискови за дадена организация зони и противодействат на користните нарушения на правилата (корупционни практики).

¹ Виж: Министерски съвет. (2015). Национална стратегия за превенция и противодействие на корупцията в Република България 2015-2020 г. София.

Доколкото всяка дейност в дадена организация се извършва на основата на определени правила, то антикорупционните мерки образуват допълнителен „слой“ на контрол за това доколко съществуващите правила реално се спазват².

Ключови за всяка организация са онези зони на всяка дейност, при които е налице т.нар. корупционен интерес. Последният представлява ситуация, в която и служителят (представител на публичната институция), и клиентът (гражданин или юридическо лице) имат принципен интерес да заобиколят съществуващите правила. Такъв интерес съществува, ако ползите от това нарушение за двете страни са големи, а рискът то да бъде разкрито е малък. Пресечните точки на дейностите на публичната институция с различните форми на корупция могат да се нарекат зони на корупционна уязвимост (или зони на корупционен риск). Това са ключови области в дейността на публичните институции, за които би следвало да има действащи ефективни антикорупционни мерки.

Независимо от вида и многообразието на дейностите, две са ключовите области във всяка публична институция, за които би следвало да има разработени ефективни антикорупционни мерки:

Първо, мерки които следят за получаването на **неправомерни материални облаги** (доходи и други материални придобивки). Действащата в момента система на деклариране на доходите и имуществото е неефективна, тъй като институциите нямат ресурс да проверяват верността на декларациите и поради това, че все още са налице множество формално законни начини за трансфер на доходи и имущество на трети лица (от страна на даден служител).

Второ, мерки, които контролират конфликта на интереси - връзки между вземащите решения служители и онези граждани или юридически лица, които изпитват последствията (позитивни или негативни) от тези решения. Подобно на имуществените декларации, възможностите за проверки за конфликт на интереси на публичните институции са ограничени.

Според предварителната информация на МОН, основни критични области (зони на корупционен риск) по направления на дейност на Министерството са:

² Например, всички обществени поръчки трябва да следват процедурите на ЗОП и другите нормативни актове, на които се подчиняват бенефициентите на безвъзмездно финансиране от европейски и други фондове. Антикорупционните мерки, свързани с тях, имат за цел да проверят дали процедурите на ЗОП и другите нормативни актове реално се спазват и да идентифицират евентуални нарушения.

Табл. 1 Оценка за зоните на корупционна уязвимост (риск) и потенциалните форми на корупция в МОН

Направления на дейност	Форми на корупция						
	Злоупотребаване с власт	Злоупотребаване със собственост	Непотизъм	Клиентел изъм	Фаворитизъм	Конфликт на интереси	Патернал изъм
Предучилищно образование	X		X			X	
Средно образование	X	X				X	
Висше образование	X	X	X		X	X	
Наука	X			X	X	X	
Общи правомощия и функционални задължения на служители	X	X	X			X	

Предлаганият антикорупционен план отчита описаните по-горе рискове. Следва да се отбележи, че те са изведени на основата на разговори с експерти от МОН и на подадена от МОН предварителна информация. Възможно е също така тези рискови зони да бъдат оценени на основата на прилагането на специален диагностичен инструмент (СМАК), разработен от ЦИД³.

Настоящият план се основава на разбирането, че корупцията подкопава целите на общественото образование чрез няколко основни ефекта:

- възпрепятстване на **равния достъп до образование**. Този ефект възниква в резултат на практики като нерегламентиран прием в образователни институции, подкупност и измами при провеждане на изпити за достъп до по-висока образователна степен и др.
- **занижаване на качеството на образованието** е резултат на корупционни практики при изработването и утвърждаването на учебни помагала, сертифицирането на педагогически кадри, акредитирането на образователни институции и др.

³ Инструментът е вече приложен в няколко публични институции (МВР – Пътна полиция и Гранична полиция, МО, ГИТ, Община Бургас), като отчита равнището на корупционен натиск за различните дейности на институциите, както и ефективността на прилаганите антикорупционни мерки. Главен показател за ефективността на антикорупционните политики е корупционният натиск спрямо служителите и в този смисъл неговото намаляване е обективният показател, че прилаганата съвкупност от антикорупционни мерки и политики е ефективна. За повече подробности виж: Мониторинг на антикорупцията в Европа. Оценка на антикорупционните политики и измерване на корупцията, 2015 г. (<http://www.csd.bg/artShowbg.php?id=17412>).

- подронване на **възпитанието на граждански добродетели** поради липсата на ефективно противодействие на измамите и подкупността;
- ерозиране на **професионализма** на педагогическите кадри чрез непотизъм и фаворитизъм в управлението на човешките ресурси и др.;
- отклоняване на **обществени средства**, които би трябвало да финансират образователни цели.

Мерките, предвидени в плана, са съобразени със следните принципи:

- Прозрачно управление и отчетност в дейността на образователните институции;
- Повишаване на общественото доверие и засилване на гражданския контрол;
- Подобряване на сътрудничеството между местната общност и училището;
- Съчетаване на превантивни с репресивни мерки, с акцент върху превантивните. В този смисъл, мерките са насочени както срещу специфични корупционни практики, така и срещу по-общи управленски недостатъци и рискови зони;
- Пропорционалност на антикорупционните мерки - баланс между изискванията за прозрачност и отчетност и съображенията за ефективност в дейността на образователните институции.

Потенциални корупционни рискове при провеждане на обществените поръчки

Една от зоните с най-високи потенциални рискове е провеждането на обществени поръчки както от МОН, така и от страна на отделните образователни институции и функционални администрации в сферата на образованието. С оглед превенция на потенциалните рискове, по-долу са посочени съответните нарушения във всеки един от основните етапи на провеждане на обществени поръчки⁴, които трябва да бъдат адресирани от вътрешните правила на институцията:

Предварителна фаза (вземане на решение за провеждане на ОП и подготовка документация)

- Оценка на нуждите (needs assessment) и анализ на пазара:
 - липса на оценка на нуждите или недостоверна оценка;
 - влияние на частни интереси върху решението за подготовка на ОП.
- Планиране и финансиране:
 - недостатъчно планиране на обществената поръчка, вкл. съкратени срокове за планиране поради административни/политически изисквания;
 - отклонение на поръчката (напълно) от приетите вътрешно институционални правила за подготовка и провеждане на ОП;
 - липса на достатъчен бюджет.
- Подготовка на изискванията:

⁴ Посочените нарушения са основани на презентация, подготвена от прокурор Ваня Несторова (ВКП), представена на обучителен семинар в рамките на проект „Law, Economy, Competition, and Administration - Developing a Multidisciplinary Approach in the Fight against Public Procurement Criminality (LECA)“.

- включване на дискриминационни условия в техническите спецификации, вкл. чрез позоваване на спецификации на конкретен продукт;
- липса на обсъждане на критериите за избор на изпълнител;
- твърде детайлни изисквания по документацията и твърде кратки срокове за подаването ѝ;
- включване на стоки или услуги, които не са необходими;
- предоставяне на предварителна информация относно техническите спецификации или критерии за избор на изпълнител на потенциални кандидати.
- Избор на процедура за провеждане на обществената поръчка:
 - липса на подходяща аргументация за избор на процедура, която не е състезателна;
 - използване на неподходяща процедура заради измама със законовите изключения - разделяне на поръчката, изключителна спешност, неподдържани модификации, забавяне в обявяването на поръчката;
 - /при процедури с пряко договаряне/: покана към свързани дружества и евентуално към дружества с различен предмет.

Провеждане на процедура за избор на изпълнител на ОП

- Изисквания във връзка с предложението/офертата:
 - липса на публична обява за представяне на оферти, включваща пълната документация по ОП;
 - селективно предоставяне на информация, свързана с поръчката.
- Подаване на офертите:
 - липса на състезателност или тайно наддаване (договорени оферти) между отделни кандидати;
 - участие на свързани лица в различни оферти.
- Оценка на офертите:
 - конфликт на интереси;
 - недостатъчна техническа и професионална компетентност на избраните членове на комисиите;
 - клиентелизъм (установяване и наличие на контакти между служители на възложителя и изпълнители);
 - персонален интерес сред служителите на възложителя (подаръци, бъдещо сътрудничество, обещание за работа);
 - липса на аргументи за направената оценка.
- Възлагане на обществената поръчка:
 - конфликт на интереси или клиентелизъм;
 - липса на информация за мотивите за вземане на решения по процедурата;
 - изменение на условията спрямо предварително съобщените в решението за откриване на процедурата.

Заклучителна фаза (приемане и заплащане)

- Надзор по изпълнение на договора:
 - нередности от страна на изпълнителя, рефлектиращи върху качеството на дейността, цената, времето;

- съществена промяна в условията на договора /анекси/, позволяващи повече време за изпълнение и/или по-високи цени на заплащане на дейностите, стоките, услугите;
 - заместване на предвидените продукти/услуги с такива, които не отговарят напълно на предварително обявените спецификации;
 - липса на контрол от страна на възложителя върху качеството на продукти/услуги, осигурявани от под-изпълнители.
 - недостатъчен и/или неефективен надзор:
 - приемане на продукти/услуги, които не са били извършени или са извършени в непълен размер/обхват;
 - непредявяване на искания за плащане на неустойки при забавяне на изпълнението.
- Нередности, свързани с плащането:
 - невярно осчетоводяване или неправилно разпределение на разходите;
 - невярно или двойно фактуриране на стоки/услуги;
 - заплащане на дейности/услуги, които не са били извършени;
 - неспазване на предвидените неустойки при забавяне на изпълнението или при некачествено изпълнение на поръчката.

II. Проблемни области и препоръки за преодоляването им към Министерството на образованието и науката, НИО, РУО и др. ВРБ

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ⁵	Метод за оценка на изпълнението ⁶
1. ПРЕДУЧИЛИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ			
<p>Прием на деца в детски градини (ДГ), включително и в предучилищни групи към ДГ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>занижен план-прием с цел да бъдат приети по нерегламентиран начин повече деца;</i> - <i>прием под натиск/с протекции от страна на общински служители и чрез неформални плащания в София и други големи градове независимо от</i> 	<p>1.1. Контрол на изпълнението на план-приема (съотношение приети през информационната система/общо записани в групите).</p> <p>1.2. Разширяване на функционалностите на информационните системи за обслужване на детските заведения, така че чрез тях да кандидатстват и деца със специални образователни потребности и с хронични заболявания. Въвеждане на лимит на приема на деца с хронични заболявания, освен в случаите, когато не е изпълнен план-приема</p> <p>1.3. Уреждане на надзорна роля на обществените съвети по новия ЗПУО при приема в детската градина и в подготвителната група в рамките на съгласувателната им роля по план-приема и задължението за сигнализиране на компетентните органи при нарушение на нормативните актове.</p>	К	

⁵ Легенда: К – краткосрочна (1-2 години); Д – дългосрочна (3-7 години).

⁶ Методите за оценка на изпълнението ще се определят в зависимост от конкретната комбинация от мерки в плана, които реално ще бъдат прилагани по години.

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ⁵	Метод за оценка на изпълнението ⁶
<p><i>нормативното регламентиране на този вид дейност. Причината е недостиг на свободни места, по-голям брой родители, желаещи да защитат децата си в точно определени ДГ. - провеждане на тестове/селекция на деца за по-предпочитаните ДГ.</i></p>	<p>1.4. Създаване на нов модел за прием, базиран на образователна карта и гъвкаво проследяване на данните за населението. Изработване на „образователна карта“, особено на София и други големи градове с обособени райони, за целите на приема в детските градини и училища, съобразени с наличните данни за броя на децата и тяхното местоживееене; разработване на възможности за актуализация на картата</p> <p>Създаване на единна компютърна система за кандидатстване в детски градини и училища, свързана с образователната карта, и премахване на възможностите за кандидатстване и прием извън нея</p>	Д	
2. УЧИЛИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ			
<p>2.1. Неправомерно лобиране при изработване на план-приема за държавните и общинските училища РУО - - риск от подценяване и нарушаване на</p>	<p>2.1.1. Годишен анализ на изпълнението на държавния план-прием спрямо заложените показатели и планирани брой и видове паралелки.</p>	К	

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ⁵	Метод за оценка на изпълнението ⁶
<p><i>принципите за обективност при планирането и за политическа неутралност.</i></p>	<p>2.1.2. Създаване на нов модел за план-прием, базиран на образователна карта и гъвкаво проследяване на данните за населението</p> <p>Обвързване на ежегодния държавен план-прием за държавните и общинските училища с изработването на образователна карта на София и други големи градове, съобразена с наличните данни за броя на децата и тяхното местоживееене.</p>	Д	
<p>2.2. Прием на ученици в I клас и предучилищни групи в София и в по-големите областни градове:</p> <p><i>- намеса на служители в МОН и РУО, учители, директори, общински служители и други за нерегламентиран прием в първи клас в условията на ограничен брой места и наличие на много кандидати.</i></p>	<p>2.2.1. Прозрачност, публичност и отчетност на приема</p> <p>2.2.1.1. Въвеждане на единни критерии за прием в I клас във всички училища в една община, разработени с помощта външни за системата експерти⁷.</p> <p>2.2.1.2. На основата на резултатите от мярка 2.2.1.1., въвеждане на Система за електронно централизирано класиране за прием на ученици в I клас и предучилищните групи към училищата, включително на специални случаи на прием.</p> <p>2.2.1.3. Уреждане на надзорна роля на обществените съвети по новия ЗПУО при приема в I клас и предучилищните групи към училищата в рамките на съгласувателната им роля по план-приема и задължението за сигнализиране на компетентните органи при нарушение на нормативните актове.</p> <p>2.2.1.4. Изготвяне на ежегодни отчети от ръководствата на училищата пред обществените съвети по ЗПУО за приема в първи клас, съдържащи данни като брой кандидати, брой приети ученици, времева рамка на приема и т.н. в рамките на съгласувателната роля на съветите по план-приема. Отчетите следва да са публично</p>	К	

⁷ Критериите следва да са публично достъпни, като би могло да се предвиди и механизъм за обществено обсъждане.

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ⁵	Метод за оценка на изпълнението ⁶
	<p>достъпни при стриктно спазване на приложимото законодателство за защита на личните данни.</p> <p>2.2.1.5. Участие на представители на обществените съвети в структурите по приема в рамките на съгласувателната им роля по план-приема.</p> <p>2.2.1.6. Публикуване на годишен доклад до 31 декември на календарната година относно приема на ученици в I клас в София и големите областни градове, включващ: (1) статистическа информация за приема по училища (вкл. съотношение между брой кандидати и брой приети ученици във всяко училище) и (2) анализ на разликите в предпочитанията между училищата и причините за това и (3) среден успех на всяка паралелка завършващи 4 клас през предходната година.</p>		
	<p>2.2.3. Създаване на нов модел за прием, базиран на образователна карта и данните за населението</p> <p>2.2.3.1. Изработване на „образователна карта“, особено на София и други големи градове с обособени райони, за целите на приема в детските градини и училища, съобразени с наличните данни за броя на децата и тяхното местоживееене; разработване на възможности за актуализация на картата.</p> <p>2.2.3.2. Създаване на единна компютърна система за кандидатстване в детски градини и училища, свързана с образователната карта и евентуални възможности за публично разпределение на учениците по паралелки на случаен принцип.</p>	Д	
	<p>2.2.4. С цел намаляване на корупционния риск, постепенно ограничаване на ролята на директорите в процеса на приема чрез пренасянето му изцяло в рамките на системата по мярка 2.2.1.2.</p>		
2.3. Нерегламентирано доброволно и недоброволно събиране на средства от родители	<p>2.3.1. Засилване на механизмите за финансова отчетност</p> <p>2.3.1.1. Въвеждане в правилниците на училищата на задължение за директорите на училищата във взаимодействие с настоятелствата да обявяват предварително, в началото на учебната година, вида и размера на планираните допълнителни разходи извън бюджета</p>	К	

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ⁵	Метод за оценка на изпълнението ⁶
<p>на деца от ДГ и училището и/или от училищното настоятелство (по настояване на директора или с негово знание) за:</p> <ul style="list-style-type: none"> - подобряване и модернизиране на средата в ДГ или училището; - ремонтни дейности; - допълнителни платени учебни занимания и мероприятия, извън законово регламентираните (курсове по чужд език, др. учебни и неучебни предмети и дейности, организирани забавления от фирми, празници и др.); - заплащане за храна; 	<p>на училището, за които средствата ще се набират от родителите или от други външни източници, и да публикуват на страницата на училището отчет за набраните средства и за тяхното изразходване в 30-дневен срок след приключване на учебната година</p> <p>2.3.1.2. Забрана за събиране на средства в брой (алтернативно: забрана за събиране на средства в брой над определен максимален размер) без издаване на счетоводен документ.</p>		
	<p>2.3.2. Прозрачност, публичност и отчетност на процедурите</p> <p>2.3.2.1. Въвеждане на задължение за директорите на училищата да публикуват годишните доклади за дейността и финансовите отчети на настоятелствата, както и на докладите от независимия финансов одит по ЗЮЛНЦ за период от 10 години назад на уебстраницата на училището.</p> <p>2.3.2.2. Провеждане на разяснителна кампания сред общинските съвети относно необходимостта от регламентиране на допълнителните услуги по отглеждането на деца в ДГ по чл. 68 от новия ЗПУО по прозрачен начин, който не създава условия за корупционни практики, и с участието на обществените съвети в рамките на правомощията им за предложения по политики и мерки за повишаване на качеството на образователния процес и настоятелствата</p> <p>2.3.2.3. Разработване на правила за взаимодействие между настоятелствата и обществените съвети по ЗПУО за целесъобразно разходване на набрани допълнителни финансови средства за детската градина/училището.</p> <p>2.3.2.4. Отчетност на директора пред настоятелството при организиране на спортни празници, лагери, спортни, езикови или други допълнителни дейности, под формата на предоставяне на най-малко три оферти и необходимост от одобрение от страна на настоятелството.</p>	К	

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ⁵	Метод за оценка на изпълнението ⁶
- организирано закупуване на учебни пособия.	<p>2.3.3. Въвеждане в правилниците на училищата на задължение на директора на училището за ежегоден отчет пред педагогическия и обществен съвет на училището за предприетите съвместни дейности с настоятелствата и изразходваните средства</p> <p>2.3.4. Ограничаване на възможностите служителите на училищата да участват в, да инициират създаването на и да влияят на решенията на настоятелствата.</p>	К	
<p>2.4. Преместване на ученици над утвърдения държавен план-прием:</p> <p>- използване на служебното положение на държавни и общински служители РУО за уреждане на преместването;</p> <p>- възможно е допускане на нерегламентирани способи (от МОН/РУО) за влияние и въздействие върху директор на приемащо училище.</p>	<p>Прозрачност, публичност и отчетност</p> <p>2.4.1. Въвеждане на национално ниво на единни, изчерпателни и установени в закон/подзаконов акт критерии за преместване на ученици</p> <p>2.4.2. Обсъждане през всеки учебен срок на преместването на ученици в обществените съвети по ЗПУО в рамките на съгласувателната им роля по план-приема</p> <p>Създаване на нов модел за план-прием, базиран на образователна карта и на данните за населението</p> <p>1. Обвързване на ежегодния държавен план-прием за държавните и общинските училища с изработването на образователна карта, особено на София и други големи градове, съобразена с наличните данни за броя на децата и тяхното местоживееене</p> <p>Създаване на модул за преместване по изчерпателно определени критерии в бъдещата единна компютърна система за кандидатстване в детски градини и училища, свързана с образователната карта, и премахване на възможностите за преместване извън рамките на системата.</p>	К	
		Д	
<p>2.5. Участие на РУО в процедура за определяне на защитени и средищни училища:</p> <p>- риск от подценяване и нарушаване на принципа за обективност и</p>	<p>2.5. Разработване на цялостна образователна карта на Република България, свързана както с установените в ЗПУО критерии - обективни географски и демографски фактори, наличие на пътна инфраструктура, отдалеченост и капацитет на най-близкото друго училище или детска градина – така и с гъвкаво следене на данните за населението, броя на децата и тяхното местоживееене.</p>	Д	

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ⁵	Метод за оценка на изпълнението ⁶
<p><i>политическа неутралност;</i></p> <p><i>- възможно е допускане на нерегламентирани способности като влияние и въздействие върху държавни служители.</i></p>			
<p>2.6. Организиране и провеждане на самостоятелна форма на обучение:</p> <p><i>- нарастване дела на самостоятелната форма на обучение като се допуска занижено качество на постигнатите резултати или практическа липса на такива;</i></p> <p><i>- пропуски и нарушения при провеждане на изпити за ученици в самостоятелна форма на обучение;</i></p> <p><i>- недостатъчно ефективен контрол или липса на подходящи</i></p>	<p>2.6.1. Годишни отчети на директорите за обучението в самостоятелна форма пред обществените съвети на училищата.</p>	<p>К</p>	
	<p>2.6.2. Мониторинг на търсенето и осъществяването на самостоятелна/индивидуална форма на обучение с цел насочване вниманието на РУО към текущо проследяване, наблюдаване и упражняване на ефективен контрол върху обучението в самостоятелна форма в училища, в които това е по-масово.</p>	<p>Д</p>	

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ⁵	Метод за оценка на изпълнението ⁶
<p><i>форми на административен контрол, както и на методическа помощ и наблюдение от РУО спрямо директори на училища, които предлагат и допускат самостоятелна форма на обучение за по-голям брой ученици.</i></p>			
<p>2.7. Квалификация, кариерно развитие и диференцирано заплащане на педагогическите кадри:</p> <p><i>- налагане на необективни индивидуални решения на директора към учителя;</i></p>	<p>2.7.1. Повишаване на информираността на педагогическите кадри за възможностите за квалификация и кариерно развитие</p> <p>Разработване и редовно актуализиране на уебстраница с всички обучителни институции, събития и програми, които педагогическите кадри могат/следва да посетят с възможности включващи търсене по регион, тип педагогически кадри, учебен предмет; календар; нотификация на потребителя при поява на информация за събитие, което може/следва да посети и др.⁸</p>	К	
<p><i>- нарушаване на етични норми от директор на училище към определени учители в полза на лични</i></p>	<p>2.7.2. Стандарти и етични норми</p> <p>2.7.2.1. Своевременно разработване на заложения в новия ЗПУО държавен образователен стандарт за статута и развитието на учителите, директорите и другите педагогически специалисти с широко обсъждане със синдикатите и НПО</p> <p>2.7.2.2. Подготовка, обсъждане и приемане на Етичен кодекс за поведение на учителите (различен от етичните кодекси на училищните общности). Кодексът трябва да постигне баланс между мерките срещу нарушенията на законодателството и професионалните</p>	К	

⁸ Първоначално събиране на подобни интернет ресурси е осъществено на <http://zareformata.mon.bg/index.html#qualification>.

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ⁵	Метод за оценка на изпълнението ⁶
<p><i>подбуди и интереси, вкл. и политически;</i></p>	<p>отговорности и поведение, очаквано от педагогическите кадри. Разработване на комплекс от обучения за учители и директори във връзка с етичните разпоредби на новия ЗПУО</p> <p>2.7.2.3. Въвеждане на система от тестове за почтеност за директорите, учителите и другите педагогически специалисти в училищата.</p>		
	<p>2.7.3. Кариерно развитие по ясни и предвидими критерии</p> <p>2.7.3.1. Предоставяне на по-голяма свобода на учителите в рамките на учебната година и кариерно развитие, основано на ясни критерии, най-голяма тежест от които да носят разработени на подзаконово ниво механизми за обратна връзка от родители и ученици.</p> <p>2.7.3.2. Организиране на публични изслушвания на учители, предложени за повишение, номинация на главни учители и др. Възможност за становища на родители, обществени съвети и настоятелства при конкурси за кариерно развитие на учители.</p>	К	
	<p>2.7.4. Стратегически мерки</p> <p>Задълбочаване на усилията по изпълнение на мерките по Националната стратегия за развитие на педагогическите кадри, особено свързаните с анализ на системата за продължаваща квалификация и кариерно развитие, осъвременяване и разширяване на ключови компетентности, създаване на регистри на педагогическите кадри и на обучаващите институции и организации, регламентиран на професионални стандарти, основани на професионални профили по степени на образование и въвеждане на модел за атестиране, базиран на професионални стандарти.</p>	Д	
<p>2.8. Назначаване и освобождаване на персонал в училищата:</p> <p><i>- въздействие, вкл. чрез възможностите на</i></p>	<p>2.8.1. Дефиниране на специфични обстоятелства, влияещи върху безпристрастното изпълнение на служебните задължения на учителите, директорите и другите педагогически специалисти в училищата (например деца на свързани лица, учещи в същото училище, свързани лица в персонала на други училище или в МОН) и на служителите в РУО и други ВРБ.</p>		

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ⁵	Метод за оценка на изпълнението ⁶
<p><i>политическото лобиране, върху РУО по отношение директорите на училища;</i></p> <p><i>- въздействие, вкл. чрез възможностите на лично и политическото лобиране, по отношение директорите на училища;</i></p> <p><i>- въздействие, вкл. и чрез политическо лобиране, по отношение назначаване на педагогически кадри от директори на училища;</i></p> <p><i>- няма задължителна конкурсна процедура за назначаването на учителите с ясни единни критерии.</i></p>	<p>2.8.2. Деклариране на специфични обстоятелства (ежегодно преди началото на учебната година и текущо при промяна в обстоятелствата).</p> <p>2.8.3. Въвеждане и прилагане в началото на всяка учебна година на система за случайно разпределение на класовете между учителите (в училищата, в които има повече от един учител по определен предмет).</p> <p>2.8.4. Издаване от Министерството на образованието и науката на насоки за мястото и ролята на обществените съвети в училищата и детските градини и на органите на ученическото самоуправление в противодействието на корупцията в образованието – приемане и разглеждане на сигнали и т.н.</p> <p>2.8.5. В съответствие с Националната стратегия за превенция и противодействие на корупцията в Република България и с оглед на особената чувствителност на тази област, разработване на мерки за защита на лица, подали сигнали за корупция при назначаване и освобождаване на персонал в училищата.</p> <p>2.8.6. Повишаване на публичността при назначаване и освобождаване на персонал в училищата.</p>	К	
<p>2.9. Неспазване на правилници и норми за записване на ученици и водене на документация за присъствие в училище</p>	<p>2.9. Съставяне на рисков профил на училища, уязвими към такава практика. Разработване от НИО на методика за инспектиране на този рисков профил по аналогия с метода „таен клиент“. Оценка на ефективността на приложените наказателни мерки до приемането на този План.</p>	К	

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ⁵	Метод за оценка на изпълнението ⁶
(паралелките се попълват с фиктивни ученици).			
2.10. Липса или недостатъци на механизмите за управление на жалби и сигнали.	2.10. Въвеждане на единен стандарт за управление на жалби и сигнали, подадени от граждани. Стандартът трябва да въведе изискванията към формата и начините на подаване на жалби и сигналите, да формулира процедурите, които училищата, РУО, НИО и другите институции в образователната система трябва да следват при обработването и разглеждането им, както и изискванията към публичността на възможностите за подаване на сигнали. Стандартът трябва да позволява генерирането на управленска статистическа информация за видовете сигнали и техния резултат, която да бъде използвана при изработването на бъдещи антикорупционни и други политики.	К	
2.11. Повишаване на капацитета за превенция и разкриване на корупция и измами.	<p>2.11.1. Повишаване на капацитета на НИО и РУО – чрез обучение и обмяна на опит - за анализ на корупционния риск в образователната система. Пилотно прилагане на СМАК.⁹</p> <p>2.11.2. Осъвременяване на Методиката за оценка на корупционния риск в МОН чрез създаване на механизъм за събиране и обработка на данни за целите на антикорупционната политика в образованието, включващ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • метод за обобщаване и анализ на резултатите от извършени инспекции; • анализ на резултатите от механизма за управление на жалби и сигнали по мярка 2.10. • разработване на система от <i>конкретни</i> показатели за ранно предупреждение и оценка на риска в системата на училищното и предучилищно образование като цяло, както и на ниво общини/РУО и в отделни училища (допълване на чл.5 от Методиката или в приложение към нея); 	К	

⁹ <http://www.csd.bg/artShowbg.php?id=17412>

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ⁵	Метод за оценка на изпълнението ⁶
	<ul style="list-style-type: none"> • консолидиране на механизма за събиране на информация чрез координация между МОН, НИО, НСИ, общините и училищата. 		
<p>2.12. Недостатъчна информираност на младите хора относно корупцията.</p> <p>2.13. Липса на достатъчни знания и опит в прилагането на новото законодателство</p>	<p>2.12.1. В съответствие с Националната стратегия за превенция и противодействие на корупцията в Република България, продължаване на усилията за въвеждане на антикорупционното обучение като част от гражданското образование в училищата и засилен контрол на РУО/РУО върху неговото провеждане</p> <p>2.12.2. Своевременно приемане на Държавния образователен стандарт за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование.</p> <p>2.12.3. Провеждане на обща разяснителна кампания и обучения на всички нива по Закона за предучилищното и училищното образование, в сила от 01.08.2016 г.(обн. ДВ. бр.79 от 13 Октомври 2015г.) и приетата подзаконова уредба за прилагането му; Мониторинг на прилагането на новата правна рамка с оглед своевременно разкриване и отстраняване на възможните “вратички” за корупционни практики.</p>	К	
3. ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА			
<p>3.1. Организиране и провеждане на процедури за класиране и финансиране на проекти във Фонд „Научни изследвания“ със средства от ЕС и/или държавния бюджет:</p>	<p>3.1.1. Изработване на научни стандарти и критерии (превенция на злоупотреби при назначаването на оценители/рецензенти и възможност за контрол)</p> <p>3.1.1.1. Изработване на минимални наукометрични критерии, на които трябва да отговарят независимите експерти, извършващи оценка на проекти по научни области за конкурсите на ФНИ.</p> <p>3.1.1.2. Оценка на ефективността и евентуални промени на вътрешните правила за работата на научно-експертните комисии.</p>	К	

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ⁵	Метод за оценка на изпълнението ⁶
<p>- неспазване на действащи правила и процедури за сформирани оценителни комисии и за оценка на проектите; определяне на рецензенти при кандидатстване за национално и европейско финансиране</p> <p>- недостатъчна и/или липса на прозрачност;</p> <p>- създаване на среда за жалби и сигнали относно класирането и финансирането на проекти във ФНИ.</p>	<p>3.1.2. Прозрачност за дейността на ФНИ и предотвратяване конфликти на интереси</p> <p>3.1.2.1. Създаване на публичен регистър "Оценители/рецензенти на проекти ", включващ български и чуждестранни независими експерти за оценка на проекти по научни области за конкурсите на ФНИ;</p> <p>3.1.2.2. Създаване на публичен регистър "Проекти", включващ всички текущи и приключили проекти, финансирани от ФНИ по видове конкурси, по научни области и тематични приоритети (включително научните организации, които реализират проектите, проектен бюджет, основни цели, дейности и резултати).</p> <p>3.1.2.3. Изграждане на електронна система, достъпна на сайта на ФНИ за подаване на сигнали и жалби относно класирането, финансирането и изпълнението на проектите.</p>	К	
	<p>3.1.3. Мониторинг, контрол и оценка на дейността на ФНИ</p> <p>3.1.3.1. Приемане на правила за работата на финансов контролър и извършване на текущ мониторинг.</p> <p>3.1.3.2. Ежегоден отчет и анализ за дейността на ФНИ;</p> <p>3.1.3.3. Планови и внезапни проверки, включително по конкретни сигнали за корупционни практики.</p>		К
	<p>3.1.4. Публичност и предотвратяване конфликти на интереси</p> <p>1. Изработване на пълна публична база данни за лицата притежаващи образователната и научна степен "доктор" или научна степен "доктор на науките" и по-конкретно:</p> <p>А) ръководители или членове на научни колективи на проектни предложения в текущи конкурси на ФНИ</p> <p>Б) ръководители или членове на научни колективи на проекти, които са финансирани от Фонда по конкурсни сесии в предходни години</p>	Д	

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ⁵	Метод за оценка на изпълнението ⁶
	В) председатели или членове на изпълнителния съвет или на научно- експертни комисии на Фонда от предходни години.		
	<p>Контрол и оценка на дейността на ФНИ</p> <p>2. Изготвяне на оценка за изпълнението на Дългосрочния план за работа и развитие на ФНИ най-малко на всеки три години от програмния период.</p> <p>3. Независима външна оценка на дейността на ФНИ от чуждестранни експерти на всеки четири години.</p>	Д	
3.2. Въздействие на тенденциите и последствията от т.нар. научен лобизъм: <i>- лобиране, което се възприема като негативно за обществения интерес и е свързано с разбирането за корупционни намерения, поведение и цели в полза на лобистите сред научните среди;</i> <i>- заемане на академична длъжност и придобиване</i>	<p>Прозрачност и предотвратяване на конфликт на интереси</p> <p>1. В органите, предвидени в ЗВО и ЗРАС (национални комисии, научно жури, научно-експертни комисии, оценители/рецензенти и др.) да се съставят само от учени, включени в научни листи, въз основа на публично оповестени критерии.</p> <p>2. Въвеждане практиката на случаен избор на членове на научните журита от публичен регистър/база данни на хабилитирани лица, притежаващи образователната и научна степен "доктор" или научна степен "доктор на науките" по научни области и отговарящи на приетите критерии.</p> <p>3. Контрол върху откритите и неприключили процедури за придобиване на научна степен и за заемане на академични длъжности чрез проверки по собствена инициатива или по сигнал на заинтересована страна.</p> <p>4. Въвеждане на ясни правила и механизми за сигнализиране при случаи на корупция, търговия с влияние и академични измами, извършени от преподаватели, служители на университета или студенти. Осигуряване на защита на лицата, подаващи сигнали.</p>	К	

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ⁵	Метод за оценка на изпълнението ⁶
<i>на образователна и научна степен „доктор“ и „доктор на науките“ (лобистка намеса при подбора и състава на научните жури; проблеми с етиката и академичната почтеност.)</i>	<p>Насърчаване на етично академично поведение</p> <p>1. Разработване, обсъждане и приемане на Етичен академичен кодекс за прилагането на утвърдени етични стандарти в преподаването и научните изследвания.</p> <p>2. Разработване на политика и конкретни мерки за противодействие на конфликта на интереси, отнасящи се до преподаватели, научни работници и служители.</p> <p>3. Осигуряване на защита на лицата, сигнализиращи за случаи на корупция, търговия с влияние и академични измами.</p>	Д	
3.3. Откриване и акредитиране на висши училища	<p>Публичност и предотвратяване на неправомерни прояви на лобизъм</p> <p>1. Предложенията на МС пред Народното събрание за откриването, преобразуването, преименуването или закриването на висши училища, както и размера на трансфера от държавния бюджет за всяко държавно висше училище да се обявяват публично.</p> <p>2. Предложенията за откриване и преобразуване на висши училища, техните основни звена и филиали да се правят след положителна оценка на съответния проект от Националната агенция за оценяване и акредитация (НАОА) и да се обявяват публично заедно с мотивите на сайта на МОН.</p> <p>3. Разработване на критерии и методика за определяне на приоритетни професионални направления и на защитени специалности, които да се оповестяват публично на сайта на МОН.</p> <p>4. Да се осигури максимална публичност на информацията за акредитационните процедури, осъществявани от НАОА, както и да се извършват вътрешни проверки при съмнения за корупция, търговия с влияние или конфликт на интереси.</p>	К	
	<p>Обективност, съответствие на международните стандарти, предотвратяване на неправомерни прояви на лобизъм</p> <p>1. Създаване на по-големи възможности за участие в акредитацията на висшите училища на чуждестранни агенции, членове на Европейската асоциация за осигуряване качеството във висшето образование (ENQA) и/или вписани в Европейския регистър на агенциите за осигуряване на европейско качество във висшето образование (EQAR).</p>	Д	

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ⁵	Метод за оценка на изпълнението ⁶
	<p>2. Усъвършенстване на акредитационната политика, критериите и показателите за оценка на висшите училища, за да отговарят на международните стандарти. Въвеждане на лицензионни режими за акредитационните институции.</p> <p>3. Да се изработи и прилага кодекс на НАОА за етично поведение и избягване конфликта на интереси.</p>		
3.4. Определяне на държавен план-прием за ОКС "Бакалавър", ОКС "Магистър" и ОНС "Доктор"	<p>Регламентиране и публичност</p> <p>Определянето на държавен план-прием за ОКС "Бакалавър", ОКС "Магистър" и ОНС "Доктор" да се извършва въз основа на публично оповестени критерии, правила и методика.</p>	К	
3.5. Издаване на дипломи за ВО на студенти без да са участвали в учебен процес или са участвали под допустимия минимум: - <i>нарушаване на вътрешни правила на ВУ от студента и от ВУ, поради което е налице явлението „получаване на диплома за ВО срещу фиктивен учебен процес“;</i> - <i>неприлагане или неефективно прилагане на административно-наказателни мерки спрямо участниците в</i>	<p>Регламентиране и публичност на изпитния процес</p> <p>2. Регламентиране на стриктни изисквания за участие в учебния процес по време на семестъра, свързани с текущо оценяване, видимо за всички студенти и писмено предварително формулиране от преподавателите на критериите за оценяване.</p> <p>Контрол</p> <p>2. Създаване на механизъм и контролни процедури за проверка на получени дипломи в нарушение на вътрешните правила на университета и неучастие в учебния процес при подаване на сигнали за злоупотреби.</p>	К	
	<p>1. Разработване и включване в учебния процес на курсове и организиране на обучение по академична етика и почтеност, с акцент върху превенцията на корупционните практики и подобряване на перспективите за кариерно развитие.</p>	Д	

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ⁵	Метод за оценка на изпълнението ⁶
<p>корупционната практика при констатиране на нарушения на вътрешната правна уредба на ВУ;</p> <p>- неработещ/неефективен механизъм за превенция на този вид нарушения;</p> <p>- занижена роля и липса на въздействие на контролните органи на ВУ за ограничаване до минимумиране на негативните процеси;</p> <p>- има необходимост от промяна на вътрешната правна уредба на ВУ, но не се предприемат мерки за това.</p>			
<p>3.6. Полагане на семестриални и държавни изпити и защита на дипломна работа:</p> <p>- директно или непряко</p>	<p>Технологични иновации</p> <p>1. Електронизация на системите за провеждане на изпити във висшите училища (администриране и организация на изпитите, провеждане на електронни тестове, публично оповестяване на изпитните резултати и др.). насърчаване използването на системи като Moodle, при които преподавателите и студентите могат лесно да проследят дали получените оценки са обвързани с учебната работа, знанията и постигнатите резултати на всеки студент.</p>	<p>К</p>	

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ⁵	Метод за оценка на изпълнението ⁶
<p>платяне от студента на преподавателя за успешно полагане на изпит, т.нар. „купуване на изпит“ и „тарифа за изпит“;</p> <p>- директно или непряко нерегламентирано платяне от студента на преподавателя за успешно възлагане, разработка и защита на дипломна работа;</p> <p>- нерегламентирано лично изискване и натиск на преподавателя към студента за купуване на негов учебник или на точно определен учебник от друг преподавател.</p>	<p>2. Насърчаване и подпомагане създаването на достъпни електронни системи във висшите училища за подаване на сигнали и жалби за съществуването на корупционни практики, „купуване на изпити“, нерегламентиран натиск върху студенти и докторанти и др.</p> <p>Превенция и контрол</p> <p>1. Въвеждане на различни форми на «проверки за почтеност» (integrity tests) на преподаватели, изследователи и служители, за които има сигнали и съмнения за участие в корупционни практики корупционни практики.</p> <p>2. В съответствие с Националната стратегия за превенция и противодействие на корупцията в Република България и с оглед на особената чувствителност на тази област, разработване на мерки за защита на лица, подали сигнали за корупция при полагане на изпити и защита на дипломна работа</p>		
<p>3.7. Провеждане на изпити за прием във висши училища и в различните образователни степени. Записване за студент чрез т.нар. прехвърляне на студента от една специалност в друга</p>	<p>Публичност</p> <p>1. Създаване на национален публичен регистър на приетите и отпадналите студенти, вкл. и на прехвърлените от едно висше училище в друго.</p> <p>Анализ, контрол и методологическа помощ</p> <p>1. Създаване на национален орган за наблюдение, анализ и методическо подпомагане на приема във висшите училища. Разработване на стандартни тестове от типа на GRE и SAT, които могат да се използват от висшите училища при приема на студенти</p>	<p>К</p>	
		<p>Д</p>	

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ⁵	Метод за оценка на изпълнението ⁶
против нормативните разпоредби.			
3.8. Прием на студенти, докторанти и специализанти за местата, субсидирани от държавата, за обучение на лица от българска народност в държавните висши училища и в научните организации на РБългария	<p>Анализ, нормативна регламентация и контрол</p> <p>1. Анализ и актуализация на правната рамка за прием на студенти, докторанти и специализанти за местата, субсидирани от държавата, за обучение на лица от българска народност в държавните висши училища и в научните организации на РБългария (Постановление № 103 на МС от 31.05.1993 г. за осъществяване на образователна дейност сред българите в чужбина; Постановление № 228 на МС от 20.05.1997 г. за приемане на граждани на Република Македония за студенти в държавните висши училища на Република България)</p> <p>2. Планови и внезапни (по конкретни сигнали за корупционни практики) инспекции на процедурите за прием.</p>	К	
3.9. Организиране и провеждане на процедури по реда на ЗОП от висшите училища: - <i>подготвяне на изискуема документация по реда на ЗОП по начин, който предполага и създава условия за т.нар. „спечелване на обществената поръчка“ от определена фирма кандидат;</i> - <i>извършване на различни услуги и закупуване на</i>	<i>В плана има отделен раздел за противодействие на корупцията при обществените поръчки в системата на образованието.</i>		

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ⁵	Метод за оценка на изпълнението ⁶
<p><i>активи за ВУ по реда на ЗОП за продължителен период от време от една и съща фирма. За тази корупционна практика е популярен израз „правилната фирма печели обществените поръчки“. Темата е още по-чувствителна когато става дума за „традиционно печелене на големите обществени поръчки“ от една и съща фирма.</i></p> <p><i>- рамкови споразумения за предварително одобрени продукти/услуги във висшите училища с фирми, спечелили процедури по ЗОП, което води до доставки много над пазарната цена, напр. на софтуерни продукти.</i></p>			
<p>3.10. Усвояване на средства по проекти/програми с национално финансиране</p>	<p>Усъвършенстване на нормативната регламентация и повишаване на публичността</p> <p>1. Въвеждане на ясни правила, процедури и отговорност за разпределянето и изразходването на средства по проекти/програми с национално или европейско финансиране;</p>	<p>К</p>	

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ⁵	Метод за оценка на изпълнението ⁶
<p>или от ЕС от висшето училище: - <i>предстоящи конкурси за финансиране на научни проекти по новата ОП НОИР;</i> - <i>разходите по проекти, финансирани от ЕС не водят до постигане на очакваните цели и европейска добавена стойност;</i> - <i>бюджетът по проекта не се разходва според предвиденото, за целите и съгласно правилата, установени от бюджетния орган, т.е. има наличие на корупционен риск и/или практики по отношение законосъобразността и редовността на разходите.</i></p>	<p>2. Осигуряване на публична, широко достъпна и ясна информация относно политиките, бюджетите и управленските решения, свързани с разпределянето и изразходването на средства по проекти/програми с национално или европейско финансиране.</p> <p>Мониторинг и контрол</p> <p>3. Планови и внезапни проверки (включително и по конкретни сигнали за корупционни практики) за законността и целесъобразността при изразходването на бюджетите на проектите с национално или европейско финансиране в съответствие с предвидените цели, сроковете и правилата, установени от бюджетния орган.</p>		
	<p>Мониторинг и контрол</p> <p>1. Проследяване изразходването на публичните финанси на всички нива в образователния сектор с включване и на граждански организации и независими експерти. 2. Въвеждане практиката на външен независим одит върху дейността на всички държавни органи, висши училища и научни организации, отговорни за изразходването на средства по проекти/програми с национално или европейско финансиране, чийто резултати да бъдат публични.</p>	Д	
<p>3.11. Използване на инфраструктура, оборудване и човешки капитал във висши училища за изпълнение</p>	<p>Нормативна регламентация, публичност и контрол</p> <p>1. Ясно и публично регламентиране на правила и процедури за осъществяване на публично-частно партньорство между висши училища и научни организации, от една страна, и бизнес организации, консултантски фирми, научни колективи, от друга страна¹⁰.</p>	К	

¹⁰ Например, ежегодно и при промяна на обстоятелствата деклариране на участие/работа за консултантски фирми, бизнес организации и др.

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ⁵	Метод за оценка на изпълнението ⁶
на проекти в частен интерес (вкл. консултантски проекти, търгове и т.н.)	2.Извършване на проверки по конкретни сигнали за корупционни практики при използването на инфраструктура, оборудване и човешки капитал във висши училища за изпълнение на проекти в частен интерес.		
4. Общи правомощия и функционални задължения на служители			
4.1. Разработване и съгласуване на проекти на нормативни актове в областта на образованието и науката, както и разработване, съгласуване и изпълнение на индивидуални и общи административни актове на министъра. <i>- неспазване на изискванията за сроков контрол; - недостатъчно ефективни мерки за вътрешно проследяване и контрол от страна на директори на дирекции</i>	Възможност за включване на специализирани в сферата на образованието и на доброто управление НПО още на ниво работна група при разработване и съгласуване на проекти за нормативни актове и общи административни актове	К	
	Пълноценно изпълнение на новите норми в Закона за нормативните актове относно обществените консултации и оценките на въздействието във връзка с нормативните актове в областта на образованието	Д	

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ⁵	Метод за оценка на изпълнеността ⁶
<p><i>срещу допускане на просрочени претиски от служители или неизпълнение на резолюции на претиски;</i> - случай на бездействие на служители, вкл. и със съмнения за умишъл срещу възложено изпълнение на индивидуалните и общи административни актове на министъра; - възможно е допускане на нерегламентирана намеса в хода на разработването и обсъждането на проекти на нормативни актове.</p>			
<p>4.2. Подаване на декларации, регламентирано чрез специален нормативен акт: - случаи на пропуски и/или нарушение при подаване на декларации по чл. 12 от ЗПУКИ; - необходимост от обсъждане и</p>	<p>В съответствие с Националната стратегия за превенция и противодействие на корупцията в Република България (2015-2020): - разширяване на декларираните обстоятелства, критериите за икономическа зависимост и категориите свързани лица; - разширени възможности за проверка и анализ на декларациите.</p>	Д	

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ⁵	Метод за оценка на изпълнението ⁶
<i>практическо въвеждане на нов механизъм за контрол относно декларациите за имотно състояние, подадени по реда на чл. 29 от ЗДСл и чл. 107 от КТ.</i>			
4.3. Работно време на държавния служител: - пропуски и нарушения на изискването за спазване на установеното работно време от държавния служител в полза на личен/частен интерес; - използване на работното време от държавния служител за дейности извън служебните задължения в полза на личен/частен интерес, като работа по проекти, облигационни задължения и други частни ангажименти.	Разработване на електронни системи за отчитане на разпределението на работното време на държавния служител по функции (колко часа по коя задача/проект), както и системи за управление на проекти с механизми за възлагане и отчитане на задачи	Д	
4.4. Назначаване на държавни служители, директори на училища и обслужващи звена:	1. Издаване от Министерството на образованието и науката на Насоки за етични кодекси на училищните общности, консултирани с Обществения съвет на Министерството		

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ⁵	Метод за оценка на изпълнението ⁶
<p>- <i>обвързаности, застъпничество, лобиране, намеса, вкл. и на политическа основа при назначаване служители в МОН и ВРБ, както и на директори на училища и обслужващи звена;</i></p> <p>- <i>обвързаности, застъпничество, външно и вътрешно влияние и създаване на среда за нарушаване принципите за обективност, безпристрастност и политическа неутралност при кадровото осигуряване на българските държавни училища в чужбина.</i></p>	<p>3. Разработване и обсъждане на Етичен кодекс за служителите на МОН, включващ разпоредби относно разрешаване на конфликти и ситуации от етичен характер и относно консултиране на служители при проблеми и съмнения от такова естество.</p> <p>4. Обществени съвети, предвидени в чл. 266 на ЗПУО, да бъдат създадени своевременно и да се вземат мерки за максимална представителност на провеждащите се за избор на представители общи събрания на родителите.</p> <p>5. Своевременно приемане на Правилник за устройството и функциите на Националния инспекторат по образованието; установяване на ясни и прозрачни критерии за назначаване на неговите служители и тестове за интегритет</p>	К	
	<p>1. Въвеждане на мандатност/максимален срок от 5 години за заемане на длъжността директор на училище, след изтичането на който задължително се провежда нов конкурс (без ограничение на правото на повторно явяване на действащия директор)</p> <p>2. Въвеждане на специална процедура за провеждане на конкурсите за назначаване на директори на училища при засилена публичност и изслушване, включително представяне на концепция за развитие на училището от всеки кандидат и изслушване от педагогическия съвет и от обществения съвет; възможност за подаване на становища по отношение на избора или освобождаването на директор и задължително публично (на интернет страницата на училището, на РУО, на МОН) мотивирано взимане/не взимане под внимание на всички становища.</p> <p>3. Засилване на независимостта и ефективността на Инспектората на МОН и недопускане на политически и лични мотиви при проверките</p>	Д	
<p>4.5. Назначаване и освобождаване на персонал в РУО и други ВРБ:</p> <p>- <i>външно въздействие, вкл. чрез възможностите на</i></p>			

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ⁵	Метод за оценка на изпълнението ⁶
<p><i>политическото лобиране по отношение директорите на административните структури;</i></p> <p><i>- външно и вътрешно въздействие, вкл. чрез възможностите на лично и политическото лобиране, по отношение служителите в административните структури.</i></p>			
<p>4.6. Административен контрол на РУО:</p> <p><i>- недостатъчна ефективност на административния контрол на РУО спрямо определени директори на училища;</i></p> <p><i>- избягване на процедура за търсене на дисциплинарна отговорност срещу определени директори на училища въпреки наличието на фактически основания за това;</i></p> <p><i>- създаване на нагласа и поддържане на тенден-</i></p>	<p>4.6.1. Разработване на критерии за себестойност/ефективност, чрез които да се прави годишната оценка на съотношението между разходите и резултатите от дейността на тези институции.</p>	К	

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност⁵	Метод за оценка на изпълнението⁶
<i>ция за наличие на „приближени на РУО“ училища и „безпроблемни“ директори.</i>			

ФУНКЦИОНАЛНИ ОБЛАСТИ НА КОРУПЦИОНЕН НАТИСК – ПРЕПОРЪКИ

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ¹¹	Метод за оценка на изпълнен ието
5. УПРАВЛЕНИЕ НА СОБСТВЕНОСТТА И ОБЩЕСТВЕНИ ПОРЪЧКИ			
<p>5.1. Организиране и провеждане на процедури по реда на ЗОП: <i>- допускане на външно и/или вътрешно влияние при прилагане на ЗОП;</i> <i>- подготвяне на процедурите по реда на ЗОП по начин, който поражда съмнения относно спазване на принципите за обективност и безпристрастност;</i> <i>- пропуски и слаби страни при изготвяне на документацията (изготвяне на спецификации в условията на намеса на определена фирма/и, неясни критерии за подбор или оценка; съмнения в обективността, професионализма и почтеността при сформирание на комисии; подготвяне на изискуемата документация по реда на ЗОП по начин, който предполага и създава условия за т.нар. „спечелване на</i></p>	<p>5.1.1. Мерки относно 3-те фази на процеса на обществените поръчки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Предварителна фаза /вземане на решение и подготовка документация/ <ul style="list-style-type: none"> ○ Разработване на две независими становища от експерти на МОН (или външен/и) за остойностяване на максималната допустима стойност на всяка поръчка над определен праг (напр. 0,5 млн. лв.); ○ При процедури с договаряне – вземане на мерки против изпращането на покани до свързани лица и/или дружества с различен предмет на дейност; • Основна фаза /провеждане на процедурата/ <ul style="list-style-type: none"> ○ Задължително публикуване на всички обяви и пълната документация по тях на сайта на МОН в рубрика „Профил на купувача“; ○ Прекратяване/преобявяване на процедури, при които е класиран само един участник; ○ Предоставяне на писмено становище, съдържащо мотиви за взетите решения, от всеки от участниците в оценяващите комисии за обществени поръчки над определен праг (напр. 0,5 млн. лв.); ○ Въвеждане на вътрешни правила относно методиките за оценка на офертите с цел недопускане на оферти (или изисквания за допълнителна аргументация по такива оферти), предлагащи стойности по ключови критерии (цена, време за изпълнение), по-ниски с 50% или повече от следващата най-ниска предложена стойност от друг участник. • Заключителна фаза /приемане и заплащане/ 	К	

¹¹ Легенда: К – краткосрочна (1-2 години); Д – дългосрочна (3-7 години).

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ¹¹	Метод за оценка на изпълнен ието
<p><i>обществената поръчка“ от определена фирма кандидат);</i> <i>- извършване на различни услуги и закупуване на активи по реда на ЗОП</i> <i>приоритетно/повтарящо се от една и съща фирма;</i> <i>- проблеми с прозрачността при възлагане на обществените поръчки;</i> <i>- проблеми относно спазване на срокове.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Въвеждане на задължителна допълнителна проверка (напр. от страна на Инспектората) на обществени поръчки със съществени изменения в условията на договора чрез допълнителни споразумения (анекси), надхвърлящи сумарно 20% от предвиденото в първоначалните условия по отношение на цена и 30% по отношение на време на изпълнение; ○ Въвеждане на вътрешни правила, забраняващи подписването на допълнителни споразумения (анекси) към съществуващ договор за изпълнение на обществена поръчка, когато сумарната сума на допълнителните споразумения надхвърля 30% от сумата на основния договор и изискване за обявяване на нова обществена поръчка. <p>5.1.2. Общи мерки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Публично обявяване на състава на комисиите за оценяване за всяка обществена поръчка на сайта на МОН (като неразделна част от информацията и документите за съответната ОП); • Публикуване на условията за избор на изпълнител по бъдещи поръчки (с максимално допустима стойност над определен праг) предварително с цел получаване на обратна връзка от заинтересованите страни по отношение на потенциални дискриминационни критерии. 		
5.2. Управление на имотите, публична държавна собственост:	Въвеждане на централизиран Регистър на имотите, поддържан от МОН, отразяващ състоянието и използването на имотите и съответно настъпващите промени и актуализиран постоянно.	Д	
		К	

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ¹¹	Метод за оценка на изпълнението
- проблеми и слаби страни при отдаване под наем на имот публична държавна собственост.	1. Ежегоден контрол върху състоянието и използването на имотите в Регистъра. 2. Стриктен контрол върху приходите и използването на имотите. Особено внимание следва да се обърне на имотите, използвани за неучебна дейност.	Д	
6. ОЦЕНЯВАНЕ			
6. Оценяване на учениците: - административни пропуски и слаби уязвими страни при организиране и провеждане на държавните зрелостни изпити (ДЗИ), държавните изпити за придобиване на квалификация по професии, приемните изпити след завършен VII клас и след завършено основно образование, изпитите за външно оценяване; - изтичане на вътрешна информация при провеждане на ДЗИ или други изпити; - продаване и купуване на отговори на тестове за ДЗИ; - пропуски и нарушения при текущото оценяване на учениците.	6.1. Пълна електронизация на системите за провеждане на изпитите за оценяване и създаване на бази данни от изпитни въпроси, от които за всеки изпитван се генерира отделен вариант на тест	К	
	1. Преразглеждане на системите за оценяване на учениците в съответствие с традициите на българската образователна система и най-новите европейски изследвания 2. Разработване на система от обучения във всички звена на образователната система относно институционалната структура и нормативните изисквания относно оценяването в ЗПУО	Д	
7. ОТКРИВАНЕ, ПРЕОБРАЗУВАНЕ И ЗАКРИВАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНИ ИНСТИТУЦИИ			
7.1. Откриване, преобразуване и закриване на детски градини, училища и обслужващи звена в страната и чужбина:	Обвързване на откриването, преобразуването и закриването на държавни и общински училища с бъдещата образователна карта на страната с гъвкаво ежегодно проследяване на данните за подлежащите на обучение	Д	

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ¹¹	Метод за оценка на изпълнен ието
- възможно е допускане на вътрешна и/или външна намеса по време на различните етапи на процедурите.			
7.2. Разрешителни режими за откриване на центрове за професионална квалификация по реда на Закона за професионалното образование и обучение: - необходимост от превенция срещу нерегламентирано пряко или непряко влияние и намеса при вземане на решения за разрешителни режими; - необходимост от превенция на накърняването и пренебрегването на професионалната етика и почтеност.			
8. ОДОБРЯВАНЕ И ИЗБОР НА УЧЕБНИЦИ И УЧЕБНИ ПОМАГАЛА			
8.1. Оценяване и одобряване на учебници и учебни помагала: - допуснато от държавни служители самостоятелно авторство и/или участие в авторски колективи за написване на учебници и учебни помагала; - използване на лобистки подходи от издателство, от	Пълна електронизация на процеса по оценяване и избор на учебници и учебни помагала, включително на гласуването на оценителите	К	
	Съдържателно преразглеждане на процеса на одобряване и избор на учебници и учебни помагала и разделянето му на етапи: 1. Набиране на отделни автори и авторски колективи чрез ясни и публични критерии, свързани със съдържание на учебниците. Работата се заплаща от МОН, което придобива авторските права.	Д	

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ¹¹	Метод за оценка на изпълнен ието
<p><i>автор и/или авторски колективи спрямо държавни служители;</i> - <i>нерегламентирано влияние и нарушаване на професионалните и етични норми от държавни служители към директори на училища и учители.</i></p>	<p>2. Оценка (публична и професионална) на разработените учебници и избор. Неизбраните учебници ще са достъпни в електронна форма.</p> <p>3. Провеждане на търгове за отпечатване на избраните учебници.</p>		
<p>8.2. Застъпничество, въздействие и др. под. при избор на учебници и учебни помагала: - <i>използване на лобистки подходи от издателството към училището;</i> - <i>нерегламентирано влияние на издателство към директора на училището и/или към учителите;</i> - <i>нерегламентирано влияние от висшестоящ орган (напр. служител в РУО) към директора на училището и/или към учителите;</i> - <i>нерегламентирано влияние от директора на училището към учителите;</i> - <i>нерегламентирано влияние и нарушаване на етичните норми от директора на училището или от учителя спрямо родителите в процеса на убеждаването им да</i></p>			

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ¹¹	Метод за оценка на изпълнението
<i>закупят определен вид и обем учебни помагала.</i>			
9. УЧАСТИЕ В ПРОЕКТИ И ПРОГРАМИ			
<p>9.1. Усвояване на средства по проекти/програми с национално финансиране или от ЕС от училища бенефициенти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>сформиране на училищни екипи за изготвяне на проектни предложения за средното образование по новата ОП НОИР при намеса на фактора личен/частен интерес;</i> - <i>управление и изпълнение на проекти от училища бенефициенти при намеса на фактора личен/частен интерес;</i> - <i>пропуски при управлението на проекти, финансирани от ЕС, поради което не се постигат очакваните цели и европейска добавена стойност;</i> - <i>бюджетът по проекта не се използва според предвиденото за целите и съгласно правилата, установени от бюджетния орган, т.е. има наличие на корупционен риск и/или практики срещу</i> 	<p>Нормативна регламентация и публичност</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Въвеждане на ясни правила, процедури и отговорност за разпределянето и изразходването на средства по проекти/програми с национално или европейско финансиране; 2. Осигуряване на публична, широко достъпна и ясна информация относно политиките, бюджетите и управленските решения, свързани с разпределянето и изразходването на средства по проекти/програми с национално или европейско финансиране. 	К	
	<p>Включване на модули по кандидатстване, изпълнение и отчитане на програми и проекти от ЕС и други донори като част от цялостния процес на квалификация на управленските кадри в системата на МОН.</p>		Д

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ¹¹	Метод за оценка на изпълнението
<i>законосъобразността и редовността на разходите.</i>			
<p>9.2. Финансиране на проекти в сферата на образованието чрез средства от Националните програми за развитие на средното образование и/или от Структурните фондове на ЕС:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>необходима превенция срещу пропуски или нарушения на бенефициенти при усвояване на средства по проекти/програми с национално финансиране или от ЕС;</i> - <i>сформиране на екипи от служители във ВРБ за изготвяне на проектни предложения по новата ОП НОИР при намеса на фактора личен/частен интерес;</i> - <i>управление и изпълнение на проекти от административни структури ВРБ, които са бенефициенти по ОП НОИР (или други ОП) при намеса на фактора личен/частен интерес.</i> 			
9.3. Изпълнение на функционални задължения от Център за образователна интеграция на децата и			

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ¹¹	Метод за оценка на изпълнен ието
<p>учениците от етническите малцинства (ЦОИДУЕМ):</p> <ul style="list-style-type: none"> - административни пропуски и слаби страни в процеса на финансиране по програми и проекти за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства; - пропуски и нарушения при обявяване на процедурите за кандидатстване по програми и проекти; - недостатъчна яснота и прозрачност на процедурите; - слаби страни и/или нарушения, вкл. лобизъм и оказване на политическо влияние върху работата на оценителните комисии и класирането на кандидатите за финансиране по проекти; - бюджетът на спечелил проект не се използва според предвиденото за целите и съгласно установените правила. 			

Корупционна практика/риск Управленски недостатък	Мярка	Срочност ¹¹	Метод за оценка на изпълненето
10. ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНИ УСЛУГИ СРЕЩУ ЗАПЛАЩАНЕ			
<p>Предоставяне на образователни услуги срещу заплащане:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>допускане на конфликт на интереси при предоставяне на платени частни уроци - индивидуални и/или на група ученици, от учители, които работят в общинско или държавно училище, където са записани съответните ученици;</i> - <i>предоставяне на услугата „платена занималня“ (полуинтернатна група) от фирми, като за целта се ползва имот общинска собственост;</i> - <i>случаи, при които поради личен мотив и интерес учител препоръчва на ученик или родител частен учител и/или фирма за частни образователни услуги.</i> 	<p>1. Разширяване на забраната за предоставяне на образователни услуги срещу заплащане върху ученици от цялото държавно или общинско училище, където работи педагогическият специалист и засилване на контрола на РУО върху подаването и проверката на декларациите¹².</p> <p>3. Издаване от Министерството на образованието и науката на Насоки за етични кодекси на училищните общности, консултирани с Обществения съвет на Министерството, в които да се включи забраната за предоставяне на образователни услуги срещу заплащане.</p> <p>4. Издаване от Министерството на образованието и науката на насоки за мястото и ролята на обществените съвети в училищата и детските градини и на органите на ученическото самоуправление в противодействието на корупцията в образованието – приемане и разглеждане на сигнали и т.н.</p>	Д	
	<p>Въвеждане на системи за лицензиране и контрол на качеството на фирмите за частни образователни услуги; в дългосрочен план и на фигурата на „учителя на свободна практика“.</p> <p>Проучване и широко обществено обсъждане на нагласите на учители, родители и ученици относно нивото на образователните услуги срещу заплащане, причините за търсенето им и степента, до която изпълняват целите си</p>	Д	

¹² Това би изисквало да се промени чл.220 ЗПУО.

Приложение 1: Структура на корупционните практики

Съвременното разбиране за корупцията като социално явление еволюира в течение на времето във връзка с международните анализи и необходимостта да се сравняват страни с различни социо-културни практики и степен на икономическо развитие както и необходимостта да се разработват специфични закони, антикорупционни политики и мерки. Водеща в повечето съвременни разработки на теоретично ниво е дефиницията на корупцията като злоупотреба с власт с цел лично и/или институционално обогатяване (облага). Тази дефиниция е твърде обща и от гледна точка практическото и прилагане се наблюдават множество нейни варианти в зависимост от качеството и позицията на злоупотребяващия с власт, вида на извършената злоупотреба, формите на обогатяване, моралната укоримост на извършените действия и т.н..

Във връзка с тези уточнения могат да се посочат няколко основополагащи **характеристики** на корупцията, които помагат както за нейната класификация (типове и форми), така и за разработването на ефективни антикорупционни политики и мерки:

Първо, аналитично в акта на корупция могат да се разграничат **два основни компонента**: нарушение и облага. Тук под нарушение се има предвид злоупотребата с власт, а под облага формите на облагодетелстване на злоупотребилния с власт служител. Ако нарушението и облагата се разглеждат поотделно, те най-често представляват „обикновено“ нарушение на определени закони и правила. Осъществени заедно, т.е. като користо нарушение, те се квалифицират като корупция. Идентифицирането на случаи на корупция предполага да се съберат конкретни доказателства за нарушение, за облагата и за връзката между тях. Това най-често е трудно и поради това осъдените и/или наказаните за корупция за малко в сравнение с реалните размери на корупционните практики.

Второ, участващите в корупционните практики (служител и гражданин/фирма) най-често полагат специални усилия за **прикриване** на извършения корупционен акт в неговите два аспекта. От една страна нарушението (злоупотребата с власт) се маскира като „нормално действие“, случайна грешка, недостатъчна компетентност, прекомерна натовареност, липса на информация и т.н. Нерядко прикриването на нарушението налага да се „включат в сделката“ и служители на по-високи постове, които „да не забележат“ направената простъпка. От друга страна се полагат специални усилия облагата да бъде скрита, така че да е извън действащите системи за контрол на доходите, имуществото и пр. В това отношение несъвършенствата в действащите закони и правила, както и практическата невъзможност да се проверяват доходите и имуществото съществено затрудняват идентифицирането на корупционни практики.

Трето, в повечето случаи поради трудността на доказване се санкционират или нарушенията на правилата, или получаването на нелегитимни доходи. Това е и принципът на конструиране на множество антикорупционни мерки: в повечето случаи те са насочени към това да се минимизират и/или наказват отклоненията от установените за дадена институция, длъжност и др. правила за работа и действие. Недопускането на нарушения всъщност ликвидира възможността да се правят корупционни сделки. Същото се отнася и за различните форми на получаване на облага, на които се противодейства чрез стриктен контрол върху доходите и имуществото от страна главно на данъчните власти.

Четвърто, в повечето съвременни разработки корупцията се разглежда като **многомерна и нормативна** концепция. Нормативна означава, че елементът нарушения (злоупотреба с власт) се разглежда в контекста на действащите в дадена държава закони и други нормативни правила (т.е. че корупцията не се разглежда като морална категория). Многомерна означава, че

корупцията се разглежда като обобщаващо название на многообразие от различни форми на нарушение и облага (в тяхната свързаност). В този смисъл корупцията като явление е по-широка от инкриминираните видове подкуп (поискване/получаване/предлагане/даване/обещаване на наследващата се облага, което винаги е свързано с определено нарушаване на правилата) и търговия с влияние (поискване/приемане/предлагане/даване/обещаване на дар или облага, за упражняване на влияние при вземане на решение от длъжностно лице във връзка със службата му) , а представлява сложна **комбинация от форми на нарушение и форми на облага**, някои от които не са инкриминирани, но създават предпоставки за корупция и или са предмет регулиране от ненаказателни закони (например, конфликт на интереси) или са морално недопустими:

Злоупотреба с власт (нарушение)	
Прости форми	
Злоупотреба с дискреционна власт	Прилагане или неприлагане на закони и правила в полза на някого (гражданин, фирма, институция) Неправомерно предоставяне на служебна информация Изнудване и заплаха за прилагане на закони и правила Преднамерено създаване на затруднения с цел извличане на подкуп
Злоупотреба със собственост	Кражба, измама, присвояване на поверено имущество, пари и др.
Конфликт на интереси	Родствена или лична връзка между вземащите дадено решение в публичния сектор и лицата, до които се отнасят тези решения
Сложни форми	
Непотизъм	Назначаване на роднини и близки, вземане на решения в полза на роднини и близки
Клиентелизъм	Систематично или еднократно вземане на решения и/или назначаване в полза на определен кръг от лица (приятели, познати)
Фаворитизъм	Систематично или еднократно вземане на решения и/или назначаване в полза на определен кръг от лица (близки по политическа/партийна линия или друг признак)
Социетални	
Патернализъм	Систематично вземане на решения на централно равнище в полза на определен кръг от лица (близки по политическа/партийна линия или друг признак)
Завладяване на държавата	Система от корупционни транзакции (разнотипни с въвличане на повече от една публична институция),

	осигуряващи привилегировано положение на дадено лице в даден сектор или област на дейност
Облага (облагодетелстване на отделен служител или институция)	
Прости форми	
Пари	
Подаръци	
Услуги	
Сложни форми	
Контрол върху собствените действия	Обещание за действие или бездействие (лично от страна на облагодетелствания) в полза на нарушилия правилата служител
Контрол върху изхода от събития	Обещание за използване на служебно положение или контрол върху институционални решения в полза на нарушилия правилата служител
„Въртяща се врата“ (revolving door)	Назначаване на високо платена работа на служител, систематично нарушавал правилата в полза на лице или фирма
Дарения в полза на институции или политически партии	Трансфер на средства от страна на облагодетелствани граждани/фирми в полза на институционални актьори (публични институции, политически партии и др.), а не в полза на нарушилия правилата служител(и).